

Innehållsförteckning:

- 0. Bakgrund och sammanfattning
 - 1.1 Boende och byggande-rimliga bostadsmöjligheter i glesbygd?
 - 1.2 Bastu- och tvättstugelösning
 - 1.3 Kristallen som trygghetsboende?
 - 1.4 Aktiviteter och platser för barn, unga och äldre
- 2. Näringsliv, arbete och företagande
 - 3.1 Turism-och besöksnäring-allmänt
 - 3.2 Turism och besöksnäring-vandrarhem?
 - 4.1 Socialt liv och demokrati-evenemang och träffpunkter
 - 4.2 Socialt liv och demokrati-Stärka föreningslivet genom föreningsteknik
 - 4.3 Förslag på ny samordningsfunktion för Byutvecklingsföreningen
 - 5.1 Digital anslagstavla/kommunikation i byn
 - 5.2 Trafiksäkerhet väg 296
 - 5.3 Samåkning som komplement till privatbilism

Rapporten är skriven av Eva Nordfjell i samarbete med
Byutvecklingsföreningen

Skattungbyn 2019-01-31

0. Övergripande bakgrundstext och sammanfattning

Om att förstå och stödja lokala utvecklingsprocesser

Kort sammanfattning om Skattungbyn

Skattungbyn är Orsa Kommuns största by med ca 320 invånare, och räknas som tätort. Byn ligger längs länsväg 296 och är den sista av Orsas byar längs vägen, sedan tar Orsa Finnmark vid. Under 1960 och 70-talet avfolkades byn i snabb takt om man befarade att byn skulle dö. Detta öppnade för en inbjudan till att etablera kursen i Resursbevarande försörjning (nu Ekologisk odling och hållbar livsföring) i Mora Folkhögskolas regi 1978. Många ungdomar har genom åren flyttat till byn och stannat kvar, vilket har lett till att befolkningsutvecklingen vänt. Nu är Skattungbyn en levande by med inflyttning, och har underlag för en butik, förskola, skola och ett aktivt kulturliv. Denna utveckling kan inte tas för given, utan kräver ett ständigt arbete för att bibehålla och förbättra förutsättningarna för att flytta till, och stanna kvar i bygden. Här är både byns invånare och Kommunen viktiga aktörer.

Vilka aktörer finns i det lokala samhället?

För att ett samhälle/by/bygd ska vara en plats som människor kan och vill bo på krävs en viss grundläggande samhällsservice. Detta beskrivs på följande sätt i Orsa kommuns Serviceplan¹:

Tillgången till livsmedelshandel, fiber, drivmedel, skola, omsorg, hälso- och sjukvård behövs för att vardagslivet ska fungera för människor. Permanent- och fritidsboende i attraktiva boendemiljöer kan ge underlag för lokal service som butiker, skolor och kollektivtrafik. Etablering av olika verksamheter skapar arbetstillfällen och bidrar till en levande landsbygd. Dagligvarubutiken är viktig för livsmedelsförsörjningen i en bygd samtidigt som den fyller en mycket bredare funktion, som tillgänglig mötesplats för social gemenskap. När orten tappar butiken finns det inte längre någon naturlig träffpunkt för spontana möten mellan människor. Butiken förknippas oftast med ren kommersiell service såsom post- och paketservice, ombud för apoteksvaror, spelombud, ombud för systembolaget samt möjligheter att ta ut kontanter. Försvinner butiken från byn krymper förutsättningarna för den kommersiella servicen, vilket kan påverka människors intresse att bo kvar på orten. Det i sin tur påverkar underlaget för den offentliga servicen såsom förskola, skola och äldreomsorg. Därför är det väsentligt med samordning mellan offentlig, kommersiell och ideell service vilken förutsätter aktivt deltagande från alla parter, inte minst kommunen.

¹ http://www.orsa.se/wk_custom/documents/%7Be43a4eba-efec-4c82-bb62-0214c3393c7f%7D_ok_ks_2015-00179-5_serviceplan_orsa_kommun.pdf

För att detta ska fungera krävs att de olika lokala aktörerna samverkar och bygger förtroendefulla relationer. Rent formellt 'finns' inte nivån *by* i samhällsstrukturen – där synliggörs endast individen, därefter kommunen, regionen och staten. Landsbygdsutredningen gjorde ett förtjänstfullt arbete när den identifierade den lokala nivån som en särskild samhällsnivå – ovanför individer men under kommunen. Långsiktig lokal utveckling sker alltid i relationerna mellan den lokala nivån och den egna kommunen. Vissa uppgifter inom det offentliga ansvaret klarar kommunen bäst i egen regi, andra kan lämpa sig bättre för den lokala nivån. Vilka dessa uppgifter kan vara skiljer sig från bygd till bygd. För att skapa nytt i en bygd kan ideellt arbete vara en bra resurs, men för att långsiktigt driva en verksamhet krävs att de som utför arbete får betalt för detta.

Att betona den lokala befolkningens gemensamma ansvar för det lokala samhället bryter med det gamla synsättet att det i första hand är individen själv, och inte dennes lokala samhälle, som har relationer till omvärlden. Det lokala ansvarstagandet kan emellertid endast klaras av om man utvecklar lokala strukturer som utgår från de lokala förutsättningarna. Det går dock inte att hämta någon färdig modell och sedan tillämpa den på alla orter. Skälet är att varje bygd och ort är unik, att utvecklingskraften måste finnas lokalt, och att de lokala kompetenserna sannolikt kommer bäst till sin rätt, om man själv väljer sina specifika arbetsformer och fördelningen av ansvar²

Vi vill i denna rapport betona vikten av by-nivån, och dess organisering, för att den lokala servicen ska fungera långsiktigt. Det krävs ett samspel mellan den Ideella sektorn (bynivå), kommunen och de lokala företagen för att en lokal utveckling ska kunna ske.

Med lokal utveckling menas:

- Att grundläggande service såsom förskola, skola, fritids, kommunikationer, bostäder och matvaruhandel upprätthålls
- Att man analyserar behov och problem som behöver lösas för att främja dessa funktioner. Detta innebär satsningar för att främja inflyttning, aktivt kultur-och fritidsliv och social gemenskap för att stärka relationer.

² Om att förstå och stödja lokala utvecklingsprocesser. Kåre Olsson och Cecilia Waldenström, Landsbygdsriksdagen 2006

Lokal utveckling och organisering

I lokal utveckling är organiseringen en avgörande process. Organisering är ett sätt att utveckla formella relationer baserade på gemensamma synsätt och gemensam handlingsinriktning. Det är genom att organisera sig som det lokala samhället kan bli en samhällelig aktör och inte endast en opinion. Lärande- och organiseringsprocesser hänger tätt samman i lokala utvecklingsprocesser. Att utveckla nya relationer mellan människor är en del av en organiseringsprocess. Sådana relationer kan starta genom att man upptäcker nya möjligheter eller identifierar nya hot mot den service och de funktioner som redan finns i bygden. Då börjar man prata om detta nya och därmed utökar man det man reflekterar över. Man vidgar sitt reflektionsutrymme.

I ett senare skede kanske man inser att man kan agera på nya sätt, men att detta kräver samverkan och lokal organisering. Genom denna kan resurser frigöras och utvecklas ytterligare. Det kan till exempel ske genom att man identifierar och upptäcker resurser man redan har. Handlingsutrymmet vidgas då för att man upptäcker att man har kontroll över resurser som redan finns. Organiseringen kan också leda till att man ser nya vägar och möjligheter att hantera frågor man länge velat åtgärda. I den mån organiseringen bidrar till vidgade handlings- och reflektionsutrymmen, kan det även bidra till att man ser helt nya uppgifter och möjligheter för den lokala utvecklingen. Den lokala organiseringen blir ett viktigt verktyg och det lokala samhället kan utvecklas i en successiv process, med kvalitativt skilda steg i en ständig anpassning till de förutsättningar som för tillfället finns eller medvetet skapas³.

Hur ser förhållandena ut i Skattungbyn?

Nedan beskrivs samverkansrelationerna för servicen till invånarna i Skattungbyn mellan ideella sektorn, kommunen och företagarna mer i detalj:

Skattung Handel drivs som ekonomisk förening sedan 1992 med tre tillsvidareanställda. Förutom dagligvaruhandel är butiken även ombud för Apotek, Systembolaget, ATG och Svenska spel. Skattung Handel sköter även med kommunalt stöd med hemsändning av varor till hushåll med behov av detta. Butikslokalen hyrs av Orsabostäder.

Kristallens 11 lägenheter ovanpå affärslokalen hyrs ut av Orsabostäder som en del av deras ordinarie lägenhetsbestånd. *Träffstugan* (med allmän toalett) och *Bagarstugan* betalas därmed av alla fastighetens hyresgäster. I Träffstugan finns

³ Ibid

öppet internet, och cafe anordnas i olika former i lokalen. *Bensinpumpen* ägs av Orsabostäder, och drivs av Danvik Oil. De gemensamma utrymmena städas av lokal entreprenör, på uppdrag av Orsabostäder.

Skattunge Friskola drivs som ekonomisk förening och bedriver sedan VT-2010 undervisning från årskurs F-6 med ca 30 elever 2018, och 3-4 anställda lärare.

Förskolan och fritidsverksamheten drivs i kommunal regi, men utbildningsförvaltningen har startat en dialog med Friskolan och Byutvecklingsföreningen om att eventuellt överlämna driften i lokal regi HT-2019.

Skolbyggnaden ägs av kommunen, men förvaltas av Byutvecklingsföreningen sedan 2015, enligt ett särskilt upprättat avtal som även innefattar att kommunens förskola och fritidsverksamhet i sin tur hyr utrymme av föreningen. Friskolan hyr också lokaler av Byutvecklingsföreningen som även levererar skolmat till för- och friskola. Föreningen ansvarar för underhåll och skötsel av lokalerna både genom egen personal och avtal med en lokal företagare

De gamla gula skolhusen ägs av Byutvecklingsföreningen . I dag hyr man ut sex lägenheter i dessa. Föreningen får inte sälja fastigheten utan i sådant fall återgår de i kommunalt ägande.

"Gamla Dagis" vid kyrkan ägs av Byutvecklingsföreningen . Två stora lägenheter hyrs för närvarande ut till hyresgäster.

Byutvecklingsföreningen samordnade år 2014 informations-frågor vid *fiberinstallationen* i byn mellan invånarna, kommunen och entreprenören, vilket underlättade fört invånarna att få tillgång till snabbt internet.

Stiftelsen Skattungeskolan äger sex fastigheter (däribland Gamla Prästgården och Ollars kurshus) i vilka man hyr ut bostäder och lokaler till Mora folkhögskolas kurs *Ekologisk odling och hållbar livsföring*, som ofta kallas Skattungekursen.

Bybastuns lokal ägs av Samfällighetsföreningen, men hyrs ut till Badhusföreningen som driver den gemensamma bastun och tvättstugan. Avloppet är utdömt av miljönämnden och verksamheten stänger 31 december 2018.

Bystugan ägs av Samfällighetsföreningen, medan driften sedan länge och mycket effektivt sköts av Bystugekommittén, som väljs av bystämman.

Byn har en *vattenförening* som ansvarar för vattenförsörjningen i större delen av byn. 2016 har vattenreningsfilter installerats.

Kommunalt avlopp finns endast i begränsad utsträckning på Notgata och Kyrkvägen (NODVA).

Orsa Besparingssskog ansvarar för skötsel och *snöröjning* av alla småvägar i byn, med undantag för Notgata, Blankvägen och Skattunges Handels parkering som snöröjs av särskild entreprenör. Väg 296 genom byn liksom Kyrkvägen fram till kyrkan ligger under Trafikverket, som ansvarar för skötsel och snöröjning.

Föreningslivet består av idrotts- och kulturföreningar. Skattungesbys midsommarstångskommitté anordnar varje år ett stort midsommarfirande med ca 2 000 besökare vid evenemanget. Kommittén är även ansvarig för Valborgsfirandet.

Kulturföreningen Lyran har sedan 1993 anordnat ca 8 evenemang per år, och många av dessa hålls i Bystugan.

SSK idrottsförening drar upp 10 km långa skidspår i södra delen av byn vintertid, samt ordnar idrottsaktiviteter i gymnastiksalen i stort sett varje kväll under terminerna.

Kulturföreningen ECCE har under ca 10 års tid arrangerat *Inspirationsfestivalen* i juli månad, samt driver aktivitetshuset *Hansens-gården* och *Bytesbutiken (Freeshop)* i samarbete med NBV. Gården hyrs ut till föreningen av en privatperson.

Beskrivningen ovan illustrerar hur olika aktörer samverkar för att verksamheterna ska fungera!

Skattungbyn som servicepunkt

Bland byarna prioriterar Orsa kommun Skattungbyn vilken av befolkningsmässiga och geografiska skäl ska ha ett grundläggande serviceutbud. Detta är beslutat och finns beskrivet i '*Serviceplan Orsa Kommun 2016-2020*'. Syftet med Orsa kommuns serviceplan är att skapa en helhetsbild av tillgänglig service på landsbygden och en metod för arbetet med servicefrågorna, för att vidmakthålla en rimlig servicenivå för landsbygdens boende, företagare och besökare i Orsa kommun. Serviceplanen ska vara ett verktyg i kommunens planeringsarbete och ett underlag för Länsstyrelsens prioriteringar avseende hållbar landsbygdsutveckling och de stöd som finns för detta.

En servicepunkt är en samlingsplats som kan erbjuda olika typer av service. Utöver kommersiell service handlar det om praktisk service från myndigheter och annan offentlig verksamhet, företag och ideella föreningar. Servicepunkt

fungerar som viktig mötesplats i en by och kan inrättas i butiker, bygdegårdar eller andra lokaler som är tillgängliga för allmänheten och innehåller ofta café, datoruppkoppling, evenemangsansvar, framförallt sådant som man i respektive by eller ort anser är väsentligt som attraktivt serviceutbud. En servicepunkt kan generera stöd från länsstyrelsens landsbygdsprogram. Det är också möjligt för en kommun att i samverkan med en servicepunkt komma överens om vissa insatser som ger ersättning enligt av kommunen beslutad tariff. Detta ska då regleras i avtal mellan parterna.

Byutvecklingsföreningen har även tagit fram en *lokal utvecklingsplan*, som kommunen har tagit del av. Den antogs 2014 av bystämman⁴. Den beskriver förhållningssätt och ambitioner inför framtiden inom följande områden: samhällsservice, självförvaltning och lokalt ansvarstagande, kultur, föreningsliv och företagande. Dessa är samstämmiga med innehållet i Bygdepengsprojektet, och visar att lokal utveckling är processer över tid, och där det är av stor vikt att alla inblandade tänker och agerar långsiktigt.

Orsa Kommun är mån om lokal utveckling och följande är hämtat från Näringslivskontorets hemsida:

Utvecklingen av landsbygden är viktigt för oss i Orsa. Tillsammans skall vi hitta och stimulera samverkansprojekt för att främja utvecklingen i området. Näringslivskontoret erbjuder kostnadsfritt stöd i lokal utveckling med t.ex. tips och rådgivning vid projektansökningar, olika mötesarrangemang samt förmedling av erfarenheter, kontakter och nätverk⁵.

Hur kan kommunen bäst stödja lokala utvecklingsprocesser?

En önskan är att upprätta en struktur (ansvariga kontaktpersoner, regelbundna möten) för ett långsiktigt samarbete mellan kommunen och aktörer för lokal utveckling (Byutvecklingsföreningen, föreningar och företagare). Att finna former för kontinuerlig kontakt, och ej endast i projektform är mycket önskvärt. Det är kanske det viktigaste som kan komma ur Bygdepengsprojektet!

Processen med lokal utveckling i Skattungbyn

Varje vår hålls ordinarie bystämma i Skattungbyn, och detta är byns högsta beslutande organ. Byutvecklingsföreningens styrelse får då i uppgift att verkställa besluten som tagits över vilken verksamhet som ska bedrivas. Vid bystämman 2017 utsågs en arbetsgrupp för att arbeta för ökad vägsäkerhet längs

⁴ http://www.orsa.se/wk_custom/documents/%7B279eaa81-3b77-4aab-ad51-83a66905f0d0%7D_byutvecklingsplan_for_skattungbyn.pdf

⁵ <http://www.orsa.se/Default.asp?PageID=1637>

väg 296, och denna pågående process har inlemmats i Bygdepengsprojektet. Byggande och boendefrågan har pågått under flera års tid, och bygdepengen har inneburit möjligheter att mer intensivt diskutera hur man kan gå vidare.

Vid bystämman 2016 bildades en undergrupp till Byutvecklingsföreningens styrelse, *Turism-och utvecklingsgruppen*, som fick i uppdrag att arbeta vidare med bland annat besöksnäringen. Önskemålen om en effektivare digital kommunikation i byn har också pågått under en längre tid, liksom önskemål om förbättrad kollektivtrafik som komplement till privatbilismen.

I och med Bygdepengen har det funnits tid för att undersöka frågorna, samt anordna en serie med Öppna Bymöten. Dessa möten har annonserats till alla hushåll i Skattungbyn genom Gula Bladet (butikens informationsblad som når alla hushåll) och mötena har varit väldigt välbesökta och inspirerande, med ett 30-40 tal deltagare i alla åldrar. Mötena har samlat, diskuterat och prioriterat de viktigaste och mest aktuella frågorna i byn, och det är dessa som redovisas i rapporten. I komplement till detta har flera mindre grupper bildats och samlats för att mer ingående diskutera vissa frågor, tex besöksnäringen, byggande och digital kommunikation.

Dessutom har två möten ordnats med skolbarnen i Friskolan, för att ta in deras förslag och synpunkter.

Under Bygdepengsprojektet har även flera dialoger med kommunen initierats. Kommunen och Orsabostäder inbjöd Byutvecklingsföreningen till möte om Kristallens framtida användning, och denna dialog fortsätter.

Utbildningsförvaltningens chef (Mattias Scandola) inbjöd i oktober 2018 Friskolan och Byutvecklingsföreningen till samtal om möjligheter att överlåta driften av Förskola och Fritids i lokal regi. Kommunens trafikingenjör, Anneli Eriksson, har besökt byn för att ta emot ett upprop för väg 296, och på plats bedöma säkerheten längs vägen. Stadsarkitekten har kontaktats för att diskutera samverkan kring byggande och bygglov. Även dessa samtal och processer fortsätter.

Under 2018 uppmärksammades *Skattungekursens 40-årsjubileum*, med en föreläsningsserie kring hållbarhet, samt en inbjudan till alla som gått kursen genom åren att besöka byn för ett gemensamt firande. Detta möjliggjordes delvis på grund av Bygdepengsprojektet, och gav en möjlighet att tänka kring besöksnäringen och testa '*Öppna Skattungedagen*' där ett stort antal personer hade öppet hus på sina gårdar och verksamheter för allmänheten. Detta besökskoncept kommer att tas vidare framöver.

Inte minst har Bygdepengsprojektet inneburit många fler möjligheter till aktiviteter, möten och samtal mellan bybor, något som är väldigt avgörande för att lära känna varandra och upprätthålla kontakter. Detta är en förutsättning för all lokal utveckling!

Kontakt med Aktiva Byar nätverket

Under åren har Byutvecklingsföreningen deltagit i flera träffar med nätverket Aktiva Byar⁶. Nätverket verkar för att främja lärande och erfarenhetsutbyte mellan aktiva byar i Sverige. 2018 hölls träffar i Röstånga, Bottna samt Fjärhundra⁷. Det har varit mycket givande att delta i dessa möten, och etablera kontakter med byar i liknande situation, även om varje by har sina särarter och lokala förutsättningar för utveckling.

Summering för att gå vidare med samarbete kring lokal utveckling⁸:

Till aktörer utanför de lokala utvecklingsprocesserna:

- Man bör **inte försöka styra lokala utvecklingsprocesser utifrån**. Försöker man göra detta kan det resultera i att man missar lokala resurser därför att man styr uppmärksamheten åt fel håll och tappar lokal motivation. Man kan också skapa beroendeförhållanden som inte är så lyckade. Däremot kan man agera för att stödja lokala utvecklingsprocesser och dem som arbetar med dessa. Då behöver man givetvis utveckla relationer till de lokala sammanhangen och att söka förstå de perspektiv och verksamheter som utvecklas i de specifika bygderna.
- Om man vill stödja lokal utveckling utifrån, till exempel som kommun eller länsstyrelse, behöver man **utveckla relationer till och förtrogenhet med det lokala sammanhanget**, och låta detta ske över tid. På så vis kan åtaganden eller uppgifter utvidgas i en gemensam lärandeprocess med de lokala aktörerna. Detta kan vara ett sätt att stödja kapacitetsuppbyggnad lokalt och att få visshet om den lokala legitimiteten för den offentliga aktören. På detta sätt kan också roller och ansvarsfördelning tydliggöras.
- Med ovanstående ambitioner behöver man **skapa strukturer och sammanhang som är flexibla**, som har kontinuitet över tid, och som inte tvingar fram en organisering som inte är anpassad till de lokala sammanhangen. Det är viktigt att företrädare för bygderna kommer in

⁶ <http://aktivabyar.se/>

⁷ <http://www.leadermalardalen.se/wp-content/uploads/2018/09/Program-20-21-okt.pdf>

⁸ *Om att förstå och stödja lokala utvecklingsprocesser*. Kåre Olsson och Cecilia Waldenström, Landsbygdsriksdagen 2006

redan i beredningen av ärenden. Det räcker inte att vara remissinstans när det redan finns färdiga förslag. Att bilda partnerskap mellan berörda parter är ofta ett mycket effektivt arbetssätt.

- **Ge den lokala organiseringen tid** och förutsättningar att finna sina rätta former. Varje lokal process har sin egen dynamik och hastighet.
- En del grupper har resursstarka projektledare och nyckelpersoner, andra har det inte. För de senare kan **offentligt anställda utvecklare spela en viktig roll** som 'guider' och 'advokater'. Därför bör kommunerna tillhandahålla sådan kompetens.
- **Stöd erfarenhetsutbyten mellan lokala grupper** i reflekterande sammanhang över tid, på deltagarnas villkor och med de inriktningar de väljer.
- **Underlätta administrativa rutiner.** Förutsättningarna för det lokala utvecklingsarbetet är sällan sådana att man orkar med administrativa rutiner som upplevs som krångliga och föga ändamålsenliga.
- Lån fungerar ofta bättre än bidrag som ekonomiskt stöd till lokal utveckling. Dock kan **projektbidrag/stöd vara bra om det redan finns en lokal kraft** som kan använda medel för att stabilisera och utvidga de processer man själv driver. Befintliga processer kan hantera projekt, men projekt i sig resulterar ytterst sällan i att nya processer skapas.

Den alltför ofta gällande ordningen att man får ut projektbidrag först i efterhand gör det ofta omöjligt att använda bidragen för de små aktörerna. Dessa har inte likviditet nog att klara en sådan rutin och har dessutom svårt att få lån. Att betala ut pengar i förväg eller mot fakturor är exempel på bättre lösningar.

- Upphör med den systematiska undanträngning av små aktörer som ofta sker i samband med offentlig upphandling. De offentliga aktörernas kompetens att hantera lagen om offentlig upphandling är ofta bristfällig och överdriven försiktighet gör att lagen inte tillämpas på ett marknadsneutralt sätt.
- Utveckla en ändamålsenlig och lokalt anpassbar koppling mellan förutsättningarna för lokal utveckling och de areella näringarnas utveckling.
- Agera medvetet för att motverka osynliggörandet av det lokala och det som uppfattas som 'perifert' i kommunen eller länet.

Till aktörer som lokalt arbetar i utvecklingsprocesser:

- **Skapa medvetet reflekterande sammanhang** för den lokala utvecklingen, på olika sätt och över tid.
- **Håll frågan om vilka som är med i processen och inte levande.** Hur inkludera dem som man tror skulle ha glädje av det? Vilket lokalt mandat och vilken legitimitet har man?
- **Genomför endast projekt som ökar det egna handlingsutrymmet** och avstå från sådana som inte gör det.
- **Utveckla och värna den lokala ekonomin**, som kund, som producent, med lokalt kapital och så vidare. Utveckla system för att få pengarna att röra sig lokalt i så stor utsträckning som möjligt. Utveckla lokala försörjningsmöjligheter och främja lokalt entreprenörskap.
- **Skapa samverkansformer som är adekvata för det lokala sammanhanget** och verksamheten/verksamheterna. Skapa en organisatorisk ram för det lokala allmänintresset och för andra lokala initiativ som bidrar till det lokala samhällsbyggandet.
- **Skapa relationer till aktörer utanför den egna bygden.**
- **Skapa relationer till den egna kommunledningen** och se till att ta plats tidigt i de kommunala processerna.
- **Ta fasta på möjligheterna att ha roligt** och betrakta även lokal kulturell verksamhet som en del av den egna bygdens utveckling.
- **Skapa sammanhang som ger bekräftelse och legitimitet** och motverkar osynlighet. Främja lokala identiteter.

1.1 Boende och byggande: rimliga bostadsmöjligheter i glesbygd?

Sammanfattning

Skattungbyn delar problem med bostadsbrist med många andra platser i Sverige. Det är ett generellt problem att tillgodose behovet av kostnads-och standardmässigt rimliga bostäder på landsbygden. Begränsningen i lånemöjligheter från bank för att bygga bidrar till svårigheterna. För att lösa problemet kan ett gemensamt byggprojekt med Skattungbyns Byutvecklingsförening och Orsa Kommun initieras, med några enkla modellhus, med gemensamt hus för V/A, dusch och tvättstuga, vara en möjlighet. Detta kan vara av intresse för hela landet.

Det finns redan nu uppmätta tomter vid Dordingata och Nyåkersvägen som Kommunen planerar att sälja, och denna process behöver avslutas snarast så att tomterna kan komma ut till försäljning för enskilda personer som vill bygga hus.

I Skattungbyn finns pga. bostadsbristen flera vagnar som nyttjas som bostad, och kontakt har tagits med Stadsbyggnadskontoret för att ta fram en gemensam 'lathund' som förenklar tillståndsansökningar.

Bakgrund

I hela Sverige råder det bostadsbrist och bostadsmarknaden är starkt begränsad, så även i glesbygd. Det finns i dag ett uppdämt behov av att bygga nytt på landsbygden till följd av bland annat nya möjligheter på arbetsmarknaden, förbättrade kommunikationer och ett ökat intresse för de bostadskvaliteter som ett boende utanför tätorterna kan föra med sig.

Landsbygds kommunerna har haft en vikande befolkningsutveckling under de senaste femton åren, trots en ofta positiv nettoflyttning. Det senare gäller inte minst 2000-talet. Inflyttningen består av yrkeskunnig personal till de lokala företagen, återvändande ungdomar och unga småbarnsföräldrar som utbildats på annan ort som önskar en ny eller begagnad bostad för permanentboende, samt äldre som flyttar hem igen efter många yrkesår på annan plats i Sverige eller världen i övrigt. Dessa hemflyttningar missgynnas idag. Detta betyder att kommunerna inte kan nyttja sina attraktiva lägen, miljöer och andra kvaliteter i brist på bra och moderna lägenheter i skilda storlekar.

Kostnaden för att bygga ett eget hem på landsbygden ligger vanligen avsevärt under en motsvarande bostad på en expansiv ort på grund av att markpriserna är låga. Det gör att även hushåll med normala inkomster borde ha möjlighet att klara de utgifter som följer av att lånefinansiera byggandet av ett egna hem.

Problemet är att på landsbygden får man inte tillbaka ens hälften av kostnaden för ett nybyggt hus om man vill sälja. Därför beviljar kreditinstitut ofta inte lån eller ställer lånevillkor som det enskilda hushållet inte kan uppfylla. Det kan gälla krav på höga kontantinsatser eller säkerhet i form av borgensåtaganden. Kreditinstitutens ovilja att medge lån även till hushåll med en ordnad ekonomi är ett stort problem, inte minst med tanke på att granskningar av bankernas kreditförluster visar att de hushåll som inte klarar sina bostadslån nästan enbart ligger i storstäderna.⁹

Detta innebär att många byar på landsbygden erfar en alltför begränsad bostadsmarknad, och med detta svårigheter att erbjuda rimliga bostadsmöjligheter för dem som vill flytta till glesbygd. Detta hämmar den lokala utvecklingen och underlaget för att bibehålla grundläggande service. Detta är även fallet med Skattungbyn i Orsa Kommun.

Skattungbyn tätort

Skattungbyn har en befolkning på drygt 320 invånare, och har en stadig efterfrågan på bostäder för nyinflyttade. I Orsa Kommuns Serviceplan för 2016-2020 prioriteras Skattungbyn som Servicepunkt, vilket innebär att kommunen vill säkra tillgången till livsmedelshandel, fiber, drivmedel, skola, omsorg, hälso- och sjukvård för att vardagslivet ska fungera för människor. Permanent- och fritidsboende i attraktiva boendemiljöer kan ge underlag för lokal service som butiker, skolor och kollektivtrafik.¹⁰ För att det ska finnas underlag för grundläggande service är det av största vikt att den lokala bostadsmarknaden fungerar, så att människor som vill bosätta sig i byn kan göra det.

Nuvarande lokala bostadsmarknad:

De flesta invånare i Skattungbyn äger fastigheten där de bor, i form av enskilda gårdar eller bostadshus. De senaste 50 åren har endast ett 10-tal nya permanentboenden uppförts. Vid Torsmobron finns ett fritidsområde där ett större antal fritidshus uppförts under 2000-talet, och där en del av dem nu används som permanenta bostäder.

⁹ Byggnad av bostäder och lokaler i glesbygd. Motion 2010/11:C368 av Gunnar Sandberg m.fl. (S)

¹⁰ En servicepunkt är en samlingsplats som kan erbjuda olika typer av service. Utöver kommersiell service handlar det om praktisk service från myndigheter, offentlig verksamhet, företag och ideella föreningar. Servicepunkt fungerar som viktig mötesplats i en by och kan inrättas i bygdegårdar eller andra lokaler som är tillgängliga för allmänheten och innehåller ofta café, datoruppkoppling, evenemangsansvar, framförallt sådant som man i respektive by eller ort anser är väsentligt som attraktivt serviceutbud. En servicepunkt kan generera stöd från Länsstyrelsens landsbygdsprogram. Det är också möjligt för en kommun att i samverkan med en servicepunkt komma överens om vissa insatser som ger ersättning enligt av kommunen beslutad tariff. Detta ska då regleras i avtal mellan parterna.

Det finns ett behov av en mer differentierad bostadsmarknad för att ge rimliga bostadsmöjligheter även för ungdomar i glesbygd. Den lokala bostadsmarknaden ser ut på följande vis i byn:

Byutvecklingsföreningen hyr ut 6 lägenheter i de gamla skolhusen, samt 2 större lägenheter i Gamla Dagens, och dessa fyller en mycket viktig funktion för att ge ett varierat utbud av alternativ för boende i byn. Lägenheterna har tämligen stabila hyresgäster och inte någon större omflyttning. Det finns ett stort behov av reovering och ombyggnad till mindre lägenheter. Skulle kunna utökas. Kräver ny form för förvaltning och uthyrning.

Stiftelsen Skattungeskolan hyr ut rum i ca 5 hus till deltagare i folkhögskolekursen Ekologisk odling & hållbar livsföring, endast under kursåret.

Privata fastighetsägare hyr ut ca 5-6 bagarstugor och gårdshus till hyresgäster för långtidsboende. Upplåter större hus för kollektivt boende. Finns ca 3 st. Hyr ut gårdshus för korttidsboende till turister ca 3-4 st.

Boende i vagn Pga. den rådande efterfrågan på enkla och billiga boenden i byn har lösningar i form av 'Tiny Houses' uppstått. Detta innebär att personer bygger sin egen vagn på hjul och ber en markägare om lov att få ställa upp den tillfälligt, och nyttja el och V/A på tomten. Detta ska ses som ett led i 'bostadskarriären' i byn, där man har en plats att bo medan man undersöker möjligheterna till att finna arbete och en mer permanent bostadslösning.

Behov: Utredda hur behovet av enkla och billiga bostäder kan tillgodoses.

Hur kan man hantera de orimliga ekonomiska och standardmässiga kraven för att bygga bostäder?

Vilken roll kan Orsa Kommun spela för att bidra till hållbart byggande av bostäder i glesbygd?

Möjlig utvecklingspotential:

1. Att privata fastighetsägare uppför sk Friggebodar eller Atterfallshus på sin tomt för kort-och långtidsuthyrning. Befintliga fastigheter kompletteras med nya byggnader. Hur kan detta samordnas och uppmuntras?
2. Nybyggnation på rimliga villkor, med anknytning till småhusrörelsen, där den som ska äga byggnaden använder sin egen arbetskraft, i ett småhusområde med bostäder som är enklare än standardbostäder. Vissa funktioner kan användas gemensamt, och man kan därmed klara sig med mindre tomter, och dela på vissa funktioner såsom vatten och avlopp, tvättstuga och duschrum i ett gemensamt servicehus. Med gemensamma

lösningar kan man troligen gå ned i boendeyta. Detta behöver samordnas med Orsa Kommun, för att utreda regelverk, och samordna ett nyskapande initiativ med möjlighet att replikera på fler platser.

Specifikation för enkla boenden:

Antal: Ca 6-8 småhus med brukarsamverkan

Storlek: ca 20-30 m² i form av ett rum med möjlighet för individuell anpassning av väggar.

Tekniklösning: Full funktionalitet, men andra långsiktigt hållbara lösningar för vatten/avlopp och el i ett gemensamt hus. Minimera kostnader och resursanvändning.

Material: Naturmaterial såsom trä/timmer

Tomt: Vilken mark finns tillgänglig? Kommunal tomt, eller privat ägd tomt som arrenderas/införskaffas.

Processen och nuläget

Under Bygdepengs-projektet har ett antal bygg-möten ägt rum med intresserade bybor, för att ta fram underlaget som specificerats ovan.

Byutvecklingsföreningen har även tagit kontakt med Egnahemsfabriken på Tjörn¹¹, som är ett intressant initiativ som arbetat fram lösningar för hållbart byggande och boende. Skattungbyn är intresserade av att bli 'test-ställe' för att utveckla ett koncept i samarbete med dem och Orsa Kommun.

Egnahemsfabriken har erfarenhet av att hitta framkomliga vägar i *Plan och bygglagen* i samarbete med kommuner. De har även tagit fram ritningar och byggmetoder för enklare bostäder, där byggandet sker tillsammans med de framtida boende/ägare.

Vi föreslår därför ett samarbete med Orsas politiker och Stadsbyggnadskontoret i Mora/Orsa för att hitta vägar framåt med hänsyn till rådande regelverk, som inte är anpassade för dessa typer av bostäder.

¹¹ <http://www.egnahemsfabriken.se/vad/>

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Att ordna seminarium med Egnahemsfabriken, lokala politiker, Stadsbyggnadskontoret och boende i Skattungbyn för att diskutera framkomliga vägar i Plan och Bygglagen. Vilka byggnormer och regelverk är förhandlingsbara/flexibla, och vilka är absoluta att förhålla sig till? Form av bygglov?
- Är Orsa Kommun intresserade av ett samarbete med Skattungbyn för att ta fram en modellby för enkla boenden med hållbarhetsprofil? Undersöka möjligheter för ett gemensamt projekt för byggande i glesbygd, samt söka finansiering i större skala.
- Färdigställa *Lathund för vagnsboende* tillsammans med Stadsbyggnadskontoret.
- Klargöra när tomter finns till försäljning i byn, samt hur Atterfallshus samt LIS appliceras i Skattungbyn.

1.2 Bastu och tvättstugelösning

Sammanfattning

Skattungbyn har förfogat över en gemensam bybastu sedan 1950-talet. Byggnaden ägs av Bysamfälligheten, och en Badstugeförening har drivit verksamheten, med bastu, dusch och tvättstuga. Miljönämnden har dömt ut avloppssystemet, och bybastun stängde den 31 december 2018.

Kostnaderna för att ordna ett nytt V/A i bybastun är för höga, och ägandeförhållandena för komplexa för att gå vidare med denna byggnad. Det finns ett stort behov av en ny bastu/tvättstuga, och olika alternativa förslag finns.

Bakgrund

Varför?

Möjlighet att duscha och tvätta för dem som ej har detta hemma, som lever enkelt, eller fritidsboenden och turister.

En mötesplats för alla i byn, över generationer, olika grupperingar, turister, sommargäster mm

Hur?

- Större undersökning i byn kring intresse, behov och önskemål
- Bilda kooperativ/aktiebolag och bilda andelar som kan köpas av bybor och andra med koppling till byn
- Bilda ny förening som verkar för detta, samt tar fram riktlinjer för hur det ska fungera med betalning och skötsel
- Medel kan sökas. Ansökan om bygdepeng vindkraft eller vattenkraft, och i tillägg ansökan om 50% från Boverket för allmänna samlingslokaler (egeninsats krävs).
- Olika alternativ: Bygga om Klubbstugans källare och inreda för bastu/tvättstuga. Bygga ny byggnad bredvid Gamla dagiset, på byutvecklingsföreningens mark-kan koppla på dagisets kommunala avlopp och vatten.
- Göra bygget till en kurs i intressant byggteknik. Studiecirkel/kurs.
- Alternativt att inreda en manskapsbod (flyttbar med kranbil) för bastu och tvättstuga. Uppställning vid Gamla Dagis, men möjlig att flytta om tomten behöver säljas i framtiden.
- Nya bastun bör vara större och fräschare än nuvarande samt handikappanpassad. Bra skisser och ritningar finns att tillgå på nätet.

(Ritningar bastustuga). Bör vara duschrum, bastorum samt omklädningsrum. Separat ingång för tvättstugeavdelning.

- Bastuaggregat samt tvättmaskin tillhör bastuföreningen och kan flyttas med från 'gamla bastun'. Är vedeldad bastu önskvärt?

Processen och nuläget

Vad behövs för att arbetet ska komma igång och fortlöpa bra?

- Några intresserade personer som driver frågan med syfte att ordna en ny bybastu. Samordnar och gör enkätundersökning/intressekoll.
- Ansökan till Allmänna arvsfonden
- *Fb-sida har bildats: Bybastun Skattungbyn*

Förslag på tillsvidarelösning:

Omvandla och nyttja tvättstugan/dusch i Gamla Dagis som tillfällig lösning innan ny bastu/tvättstuga uppförts. Detta förutsätter att lägenheten hyrs ut som studentbostad/rumsuthyrning.

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Med-finansiering för att bygga ny bastu/tvättstuga genom Bygdemedel och/eller andra medel.

1.3 Kristallen som trygghetsboende i Skattungbyn?

Sammanfattning

Lägenheterna i Kristallen (Kruppavägen 3 ovanpå Skattungge Handel) hyrs för närvarande ut i Orsa Bostäders ordinarie bestånd. Orsa Bostäder har initierat en kontakt med Skattungbyns Byutvecklingsförening (hösten 2018) angående Kristallens framtida användning. Byutvecklingsföreningen ser positivt på att arbeta för att Kristallen återigen används som del av kommunens utbud till äldre, men det behöver specificeras och tydliggöras vad som ingår, och hur ansvarsfördelningen kan se ut.

Bakgrund

Kristallen byggdes som en servicepunkt i Skattungbyn av Orsa Kommun. Fastigheten är tillgänglighetsanpassad, inklusive hiss från ovanvåning ner till bottenplanet med affär.

Fastigheten i sin helhet inrymmer lokaler för affär, en Träffstuga med offentlig toalett, en bagarstuga och en ovanvåning med 11 lägenheter samt en tvättstuga. Korridorerna är rikt tilltagna, och fungerar som gemensamhetslokaler med möjlighet till aktiviteter och samvaro. Orsa församling har i perioder bedrivit verksamhet i form av andakter.

Under de första åren hyrdes lägenheterna ut som serviceboenden till äldre, med en lägenhet som fungerade som kontor för den kommunala Hemtjänsten, som var baserad som en självständig enhet i Skattungbyn. Under en kortare period serverades även en gemensam lunch.

Sedan Orsa Kommun överlät fastigheten i Orsa Bostäders förvaltning hyrs lägenheterna ut av Orsa Bostäder som en del av deras ordinarie lägenhetsbestånd, alltså utan någon särskild service, och ej inriktat på äldre eller personer i behov av tillgänglighetsanpassat boende.

Det har i perioder varit svårt för Orsa Bostäder att hyra ut lägenheterna, och detta beror troligen på den relativt sett höga hyresnivån (86:-/kvm att jämföra med centrala Orsa 73:-/kvm) och lägenheternas karaktär av serviceboende. Det finns dessutom ett ökat behov av anpassade boenden för äldre, i och med den demografiska förändringen med en allt större äldre befolkning.

Orsa Bostäder har därför initierat en dialog med Skattungbyns Byutvecklingsförening, som en del av ett större uppdrag från kommunledningen att se över tillgången på äldreboenden i Orsa Kommun.

Skattungbyns Byutvecklingsförening undersöker därför intresse och möjligheter att ånyo kunna använda fastigheten till det den en gång var avsedd för, nämligen någon form av Serviceboende.

Utdrag från Kommunens hemsida:

Trygghetsboende är ett alternativt boende för Dig som har hemtjänstinsatser och börjar fundera på att flytta till annat boende för att få närmare till andra, har behov av en anpassad lägenhet eller tänkt ansöka om särskilt boende...För att få ett trygghetsboende behövs inget biståndsbeslut. Du tar kontakt med avdelningschefen för att göra en intresseanmälan eller fyll i blanketten (från Orsa Kommuns hemsida).

I diskussionen kring den framtida användningen och förvaltningen av Kristallen finns åtminstone två dimensioner:

Kommunen äger fastigheten och den förvaltas för närvarande av Orsa Bostäder, det kommunala fastighetsbolaget. Trygghetsboende bör vara kopplat till den som förvaltar fastigheten, och detta innebär att personal finns tillgänglig under någon/några timmar per dygn. Orsa Kommuns Hemtjänst har ett kontor på Kristallen, och utgår därifrån för besök i Skattungbyn med omnejd.

Fastigheten är i gott skick, och verksamhet kan bedrivas utan omfattande renovering eller nybyggnation. För att öka attraktiviteten kan ombyggnation planeras i längden, men viktigast att öka servicenivån först.

Processen och nuläget

Flera möten har hållits under hösten, och processen med att utreda möjligheterna till bästa användningen av Kristallen i framtiden fortsätter i samarbete med Byutvecklingsföreningen.

På det senaste mötet med Kommunen den 14 november framkom att det för närvarande inte finns behov av fler Trygghetsboenden, samt att Kristallens lägenheter är fullt uthyrda. Därför skjuts eventuella planer på Trygghetsboende på framtiden.

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Fortsatt dialog med Orsa Kommun och Orsa Bostäder kring användningen av Kristallen.
- Önskemål om att Orsa Bostäder även justera hyran, med anledning av att de gemensamma lokalerna korridorer, bagarstuga och Träffstuga för närvarande betalas av lägenheternas hyresgäster. Översyn av hyran för Skattung Handels lokaler

1.4 Aktiviteter och platser för barn, unga och äldre

Sammanfattning

Skattungbyn har regelbundna aktiviteter kvällstid genom Skattungbyns Sportklubb (SSK) i Friskolans gymnastiksal. Vid skolan finns en lekplats samt en hockeyrink och en skateboardramp. Vid Mårséns ängar finns en stor fotbollsplan med tre par mål, som bl a används under Skattungbyns fotbollsturnering varje sommar. Vintertid ombesörjer SSK att 10 km skidspår dras på myren söder om byn. Det finns även ett 2,4 km långt elljusspår som Kommunen ombesörjer. I nuläget är Klubbstugan (SSK och Samfällighetens), med tillhörande utomhus-dansbana uthyrd som privatbostad, vilket begränsar användningen.

I tillägg till dessa platser har önskemål kommit om en lekplats/aktivitetsplats för olika åldersgrupper i byn. I förslaget ligger en större och en mindre aktivitetsplats.

Bakgrund

Skattungbyn består av ca 320 innevånare, varav många är barn och unga. Vikten av att främja rörelse och fysisk aktivitet är en folkhälsofråga, och något som kanske behövs ännu mer på landsbygden än i staden, eftersom många är beroende av bilåkning för transporter och resor, och därmed har mycket stillasittande liv. Byns barn och unga kan inte själva resa med bil, och kollektivtrafiken till Skattungbyn är ytterst begränsad. Detta innebär att man ofta är beroende av en vuxen som kan skjutsa för att man ska kunna delta i aktiviteter riktade mot barn och unga. Även på landsbygden finns problem med för mycket stillasittande och långa perioder som tillbringas framför datorn.

I en liten by finns det anledning att tänka på hur man bäst ordnar samverkan och samordning, så att en aktivitetsplats blir användbar och attraktiv för så många som möjligt.

Processen och nuläget

Barnen i Friskolans har vid en elevhörans uttryckt önskemål om att det upprättas en plats i byn där de kan vara aktiva tillsammans. Detta är vad de beskriver:

En vacker plats, centralt i byn där man kan vara. Det finns bänkar och annat att sitta på. Det är som ett lekland, som uppmuntrar till upptäckande och fantasi, det kan finnas en rullskridskobana, och föremål som kan användas för Parkour, att klättra på och springa mot.

Under de Öppna Bymötena framkom att många i byn är också intresserade av en samlingsplats för dem som är *föräldralediga*, och en plats att gå till med de små barnen.

Många är intresserade av ett *utegym*, som kan vara redskap som används både till lek och klättring, och till styrketräning, och som kan kombineras med löpar-, cykel- eller skidrundan.

Byn har många *äldre*, och det har forskats på behovet och fördelen med både styrketräning och koordinations och balansträning för äldres hälsa och välmående. Det är ett stort steg för äldre att resa in till Orsa tätort för att träna, och ett utegym med balansträning som är tillgängligt är av stor vikt. Parken kan utrustas med enkla och inbjudande låga balansredskap och 'stubbar' att gå och balansera på, förutom gymredskapen som även äldre kan använda. Många äldre har barnbarn som kommer på besök, och som efterfrågar en stimulerande plats att besöka för att leka.

Byn har behov av fler mötesplatser för att främja det sociala livet i byn, och bygga relationer mellan olika åldersgrupper som kan främja varandra och leda till nya initiativ.

Många *turister* reser på väg 296 genom byn, särskilt sommartid. Det finns en bensinmack och en affär med cafehörna och servicepunkt belägen i byn, och med tillägget av en attraktiv lek- och aktivitetsplats kan detta bli en plats att stanna och rasta på och samtidigt röra på kroppen och handla i affären. Detta kan främja butikens omsättning och besöksnäringen i byn.

Skattungbyns byutvecklingsförening har en barn- och ungdomsgrupp, som nu kollar vidare på förutsättningarna att uppföra någon form av aktivitetsplats.

LILLA planen:

Anlägg en liten park, till exempel vid Majstången (Samfällighetens mark) med Fågelbogunga (stor, rund som flera kan gunga tillsammans på) samt en hammock (gungande bänk). Alternativt bakom Kristallen på kommunens mark.

Mycket lite underhåll krävs och kan ordnas lokalt. Platsen ligger centralt och vackert, och kan locka till att leka och sitta och njuta av utsikten.

STORA planen:

Var är en lämplig plats, som är tillgänglig för alla, och som ligger på kommunal eller samfällig mark? Tillgänglighet? Platsförslag: Kommunens mark norr eller väster om Kristallen (Skattungbyn 88:1). Vid Klubbstugan eller Majstången (samfällighetens mark)

Är det lämpligt att i anslutning till Aktivitetsplatsen anlägga en parkeringsmöjlighet för husbilsuppställning?

Hur kan underhållet och långsiktigheten för Aktivitetsplatsen säkras?

Några kriterier:

- Platsen bör vara utformad som park/utegym/lekplats/äventyrsländ/balansträning/rastplats.
- Platsen bör utformas med de estetiska värdena i fokus, och utseendemässigt bygga på naturen och materialen i egentillverkade föremål från bygden i hög grad, med inslag av färgglada och fantasifulla färdiggjorda redskap. Även återbruk av olika föremål bör vara med. Naturmaterial som timmer och lerbygge kan användas.
- Platsen bör inbjuda till rörelse och gemenskap, med redskap som kan användas av flera personer samtidigt. Tex: stor gemensam-gunga med plats för ca 4-6 personer, parksoffa i hänganordning som gungar (hammock), fina planteringar och avgränsningar i olika 'rum'.
- De lokala behoven och förmågorna bör vara vägledande och delta i hela processen, med förslag som utformas av de som bor i byn. Flickors och pojkars samt funktionsnedsattas och äldres särskilda behov kommer att beaktas.
- Byggmetoderna bör vara inbjudande för barn och unga att delta i, med material som lera och timmer.
- Platsen bör vara så speciellt och lokalt utformad med höga konstnärliga, fantasiframjande och aktivitetsinbjudande värden att den blir ett utflyktsmål, och en plats att resa till för att uppleva.
- Redan vid planering bör förvaltnings- och underhållsfrågan lösas för långsiktighet.

Vilken finansiering kan vara lämplig?

Allmänna Arvsfonden 'Ålder är inget hinder'

Bifoga skiss över området/områdena

Kommunens mark Skattungbyn 88:1 vid Kristallen

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Den största frågan för en större aktivitetsplats är långsiktigt underhåll, och frågan går till Orsa Bostäder om det finns intresse för underhållsdelen om byn uppför aktivitetsplatsen? Något som liknar ansvaret för sportplatsen på Storgärdet

Kontaktperson: Tommy Björklund

3. Näringsliv, arbete och företagande

Sammanfattning

Skattungbyn har ca 30 registrerade företag i Orsa Kommuns företagsregister, däribland Skattung Friskola, Skattungbyns Byutvecklingsförening och Skattung Handel, som har ett tiotal personer tillsvidareanställda, och i tillägg till det vikariat. Övriga företag är framförallt inom skogsnäringen, bygghantverk, kultur, turism, hälsa och mat. Särskilt bör nämnas de företagare inom jordbruksnäringen som håller kulturlandskapet öppet genom sin verksamhet.

Inspirationsfestivalen har arrangerats i byn under ett tiotal år, och drar ca 200 besökare till byn. Detta är en potential för utveckling, där byns invånare i än högre grad kan bidra med matservering och försäljning samt uthyrning kanoter, av campingmark samt stugor.

Bakgrund

Det finns en potential och efterfrågan på vidareutveckling av besöksnäringen i byn, och Visit Dalarna och Näringslivskontoret har under hösten 2018 varit i kontakt med representanter för Byutvecklingsföreningen (Turism- och utvecklingsgruppen) för att erbjuda rådgivning i att ta fram besöksmål/besökspaket. Byutvecklingsföreningen ansöker om medlemskap i Dalarnas Besöksnäring ekonomisk förening, och får därmed möjligheter att annonsera och marknadsföra befintliga evenemang i byn i vidare kanaler.

Det finns goda möjligheter att starta ett vandrarhem, kombinerat med rumsuthyrning (korttidsboende) i Gamla Dagens lokaler som Byutvecklingsföreningen äger. Detta skulle främja besöksnäringen och inflyttningen till byn, och även ge positiva synergieffekter på olika näringar, inte minst Skattung Handel (se mer under Turism och Besöksnäring). Intresserade kan vända sig till Byutvecklingsföreningen för mer information.

En *Verksamhetskatalog* för lokala näringsidkare i byn sammanställdes 1992 och uppdaterades senast 2007, för att främja lokala resurser och verksamheter. En ny uppdatering har påbörjats, och kommer att ge en tydlig bild av kompetenser och resurser i byn. Verksamhetskatalogen kan nu digitaliseras och blir enklare att hålla uppdaterad, men en pappersutgåva för alla hushåll är planerad vid färdigställandet.

För att ytterligare främja företagande och arbete i byn planeras ett eller flera informationstillfällen om hur man startar företag och vilket stöd som finns att

tillgå från Kommunen och andra instanser. Detta har diskuterats med Näringslivskontoret och planeras under våren 2019.

Skattunges Handels tre årliga marknader (Plantbyttardag i juni, höstmarknad i oktober och julmarknad i december) är välbesökta och goda tillfällen för lokala och tillresta verksamheter att visa och sälja sina produkter. Deltagandet kommer att förenklas ytterligare när marknadsstånden, som finansierats av bygdemedel vattenkraft, tas i bruk under 2018.

I december 2018 startar det lokala mathantverksföretaget *Korvfabriken kött och chark*, vilket är ett glädjande tillskott i byn!

Processen och nuläget

Under de Öppna Bymötena som hållits under projektiden har många diskussioner rört sig kring besöksnäringen och dess möjligheter för utveckling. Byutvecklingsföreningens Turism och utvecklingsgrupp håller kontakt med Visit Dalarna för att gå vidare med denna potential.

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Önskemål om att ordna en eller flera informationstillfällen med Näringslivskontoret kring att starta företag, för att stimulera processer kring detta i byn.
- Stöd till att skriva ut den uppdaterade Verksamhetskatalogen i ca 200 exemplar för utdelning till alla hushåll i Skattungbyn Torsmo.

3.1 *Turism och besöksnäring-allmänt*

Sammanfattning

Skattungbyn är en ort som är känd bland många, och har en stor potential för besökare, men relativt få öppna besöksmål. Cafe Älvhöjden har varit välbesökt, och öppnar igen efter reovering sommaren 2019. En brist för besökande har varit samordning och övernattningsmöjligheter. Stor potential finns att utveckla promenadrundor, öppna besöksdagar och andra aktiviteter och att annonsera och marknadsföra mer. Visit Dalarna är en viktig samarbetspartner.

Inspirationsfestivalen har arrangerats i byn under ett tiotal år, och drar ca 200 besökare till byn. Detta är en potential för utveckling, där byns invånare i än högre grad kan bidra med matservering och försäljning samt uthyrning kanoter, av campingmark samt stugor.

Husbiluppställningsplatser efterfrågas och kan generera fler besökare till byn, samt hyresintäkter.

Bakgrund

Skattungbyns Byutvecklingsförening har ansökt om medlemskap i Dalarnas Besöksnäring ekonomisk förening, och Turism-och utvecklingsgruppen har inlett ett närmare samarbete med Visit Dalarna, med syfte att arrangera och annonsera fler evenemang och besökspaket i byn. Ett ordnat boende centralt i byn (vandrarhem) kan främja och stimulera samarbeten och utveckling.

Visit Dalarna utarbetar en ny hemsida och där kan Skattungbyn få en egen del med information om byn. Visit Dalarna efterfrågar även att byn utvecklar en profil, med ett sammanhållande namn som beskriver byn (exempelvis 'Hållbara Skattungbyn' eller liknande som beskriver något karakteristiskt för orten).

Besökspaket är efterfrågade, där olika aktiviteter sätts ihop till en helhet, gärna i linje med något av de teman som Dalarna fokuserar på (Lugn och ro, biking, vandring, kanot, soft adventure).

Att utveckla en historia kring byn, och föra in detta i ett digitalt besöks-verktyg, tex <https://izi.travel/sv/create> kan synliggöra allt det som finns i byn med omnejd inom olika områden. (Konst, arkeologi, hantverk och historia, geologi, biologi/odling). Verktyget är kostnadsfritt, men tid behövs för att utveckla innehållet och bilder.

Att utveckla promenad/natur-slingor som utgår från byn kan stämma bra in i 'lugn och ro' och hållbarhetskonceptet.

Biking Dalarna utvecklas och Grönklitt har flera cykelspår. Siljan runt för cykel går mestadels på småvägar, men har en trång och hårt trafikerad del från Kallmorakorset (väg 296) genom Skattungbyn vidare mot Furudal. Visit Dalarna har tagit upp detta, och markingenjör Anneli Eriksson deltog på mötet. En cykelled skulle innebära att större del av sträckan görs säkrare, med ökad användning, och Skattungbyn som besöksmål.

Några av de befintliga arrangemangen som finns i byn är: Midsommarfirandet, Inspirationsfestivalen, Öppen Trädgård, Konst Runt Siljan, Skattungefotbollsturnering. Ett årshjul kan utvecklas, där olika aktiviteter och händelser fogas in till en helhet.

Under utveckling är *Öppna Skattungbyn*; en besöksdag/helg i juli, när olika gårdar visar sina verksamheter för allmänheten. Odling, växthus, lerbyggen, Returbutiken (Freeshop), Cafe samt gårdsloppisar mm. Detta kan utvecklas till ett besökspaket, där övernattnig, fiske och kajak kan läggas till, eller andra aktiviteter.

Husbiluppställning

För att undvika den oplanerade husbiluppställningen som är vanlig nu har flera platser identifierats som möjliga för att märka ut som husbiluppställning. Detta skulle kunna generera inkomster för byn/föreningar, genom att hyra betalas. De enda uppmärkta husbilplatserna i Orsa Kommun är de på Orsa Camping. Följden blir att många husbilar står uppställda här och var i byn; vid majstången, på utsiktsparkeringen, vid älven och på badplatsen i Djurvik. Dessa platser lämpar sig inte för ändamålet, utan det vore bättre att organisera och informera om anvisade platser.

Exempel på platser:

- Kommunens planlagda camping vid älven
- Parkeringen vid SSKs sportstuga
- Parkeringen vid Gamla dagis
- Parkeringen bakom Kristallen

Husbilsdestination Sverige informerar¹²: *Husbilarna blir bara fler på våra vägar och vi kan räkna med en ökad husbilsturism även 2019. Vilka förutsättningar finns för att utveckla husbilsturismen i din kommun/destination? Husbilsbesökaren reser året runt och tillför värdefulla besöksekonomiska effekter som kommer till nytta för såväl kommunen som dess besöksnäring.*

¹² <https://www.husbilsdestinationsverige.se/sv/Husbilsdestinationsverige/>

Processen och nuläget

I de Öppna Bymötena som hållits har besöksnäring och turism diskuterats och många förslag och idéer kommit fram. Byn har en outvecklad potential, där det behövs extra kraft och resurser för att ta ett steg vidare, och öppna upp för mer besök. Byutvecklingsföreningen har en Turism och Utvecklingsgrupp som arbetar för att främja besöksnäringen i byn.

Husbilsdestination Dalarna har erbjudit Dalarnas kommuner hjälp med att vidareutveckla ställplatser för att möta det växande behovet, med målet att lägga ut dessa på Visit Dalarnas nya hemsida.

Samarbete med kommunen

- I samarbete med kommunen anlägga husbilsuppställningsplatser.
- Att markingenjör Anneli Eriksson ges i uppdrag att verka för en cykelled från Kallmora genom Skattungbyn.

3.2 Turism och besöksnäring-vandrarhem

Sammanfattning

Skattungbyns Byutvecklingsförening äger och förvaltar fastigheten 88:25, även kallat Gamla Dagens på Kyrkvägen 7. Fastigheten har hyrts ut till 2 hyresgäster under en tid. Fastigheten är ansluten till det kommunala V/A nätet. Byggnaden lämpar sig för uthyrning till vandrarhem, med Byutvecklingsföreningen som hyresvärd.

Tomten är stor nog att rymma en ny bybastu med tvättstuga.

Parkeringsplatsen i anslutning till fastigheten kan inrymma 2-3 uppmärkta husbilspareringsplatser.

Vandrarhemmet skulle även kunna samordna uthyrning av andra stugor i byn, och agera vicevärd till dem som inte bor i byn men äger hus/stuga lämplig för att hyra ut.

Bakgrund

Det har under lång tid funnits ett behov av övernattningsmöjligheter/korttidsboende i Skattungbyn. Byn tar emot en ansevärd mängd årliga besökare, både i form av turister, gäster till boende i byn, och deltagare i olika kurser. Att finna lämpligt boende har varit en flaskhals för att utveckla besöksnäringen i byn. Närmaste vandrarhem ligger i Fredshammar (7 km) och Orsa (15 km), och andra alternativ är 2-3 stugor som finns för uthyrning i byn. Orsa Grönklitt med sina skidspår ligger inom 30 min resa, och där och i övrigt är det fullbokat kring Vasaloppen.

Byutvecklingsföreningen ser att ett vandrarhem/korttidsboende kan främja besöksnäringen i byn, främja andra näringsidkare inom olika områden, samt innebära att fler får möjlighet att bo kvar i byn under kortare eller längre tid. Detta kan leda till permanent bosättning. Detta kan vara till gagn för att bibehålla servicen i byn, inte minst för Skattung Handel, förskola och skola.

Den befintliga allmänna bybastun/tvättstugan vid majstången stängdes till årsskiftet 2018/19, eftersom avloppssystemet är utdömt av Miljönämnden. Marken lämpar sig inte för att anlägga avlopp, och byggnaden står på ofri grund. Det finns ett stort behov av en allmän bastu och tvättstuga bland bybor samt bland turister och besökare i byn. En möjlighet är att uppföra en ny byggnad på Gamla Dagens tomt.

Det finns generellt en efterfrågan på husbilsupställningsplatser. Parkeringen i anslutning till Gamla Dagens är stor nog att inrymma 2-3 husbilsplatser, men behöver godkännas och ingå i den digitala karta som husbilsfolk använder för att planera sina rutter.

(se längre avsnitt om detta under Turism och besöksnäring)

Processen och nuläget

I Bygdepengsprojektet har turism och besöksnäringen samt vandrarhem diskuterats på alla möten, och önskan om ett vandrarhem har funnits levande under flera år.

Det finns många idéer och förslag på hur besöksnäringen kan utvecklas, och ett vandrarhem kan fungera som 'central' för de olika initiativen, och även innebära att det går lättare att ta emot studiebesök och anordna kurser.

Från och med november 2018 har Byutvecklingsföreningen beviljats en halvtid sk. Extratjänst från Arbetsförmedlingen under sex månader, för renovering och fastighetsskötsel. Denna tjänst möjliggör ett iordningställande av lokalerna samt kringliggande planteringar för hela Byutvecklingsföreningens bestånd.

Det finns även behov och intresse av att uppföra en ny bybastu med tvättstuga på tomten, för att brukas både av gäster och bybor (se avsnitt Bastu och tvättstugelösning).

4.1 Socialt liv och demokrati-Evenemang och träffpunkter

Sammanfattning

För att en by ska fungera och upprätthålla olika service-funktioner krävs det tillit och socialt kapital. Det är därför viktigt att det ordnas olika sammankomster där byns invånare får tillfälle att träffas under lättsamma former och lära känna varandra och fördjupa relationer.

Nedan kommer ett axplock av evenemang och platser som bidrar till byns sociala kitt.

Skattunge Handels marknadsdagar höst, vinter och vår är även bra tillfällen för alla att träffas. Försäljare från byn med omnejd säljer mat och andra varor. Nu har byn även fått bygdemedel för att bygga marknadsstånd, för att underlätta ytterligare för dem som vill medverka.

Kulturföreningen Lyrans evenemang och konserter och fester är öppna för alla, och anordnas ca fyra gånger per termin. 2018 firades 25-årsjubileum sedan starten. Lokalerna alternerar mellan Skattungebyn och Orsa, och besökare kommer även från Mora, Rättvik och Grönklitt. Varje år ordnas det populära Multi Kulti knytkalaset på Orsas Hembygdsgård, och är årets största tillställning med ca 200-250 deltagare. Kommunens kulturbidrag är väsentligt för verksamheten.

Välkomstfest ordnas i Bystugan i februari varje år för alla nyinflyttade i byn, och började med att bybor välkomnade de nya deltagarna i Skattungekursen. Nu inkluderar festen alla nyinflyttade i byn.

Inspirationsfestivalen har arrangerats av Kulturföreningen ECCE i byn under ett tiotal år, och drar ca 200 besökare till byn. Detta är en potential för utveckling, där byns invånare i än högre grad kan bidra med matservering och försäljning samt uthyrning kanoter, av campingmark samt stugor.

Mötesplatser

Träffstugan vid affären används som daglig träffpunkt för bybor som köper kaffe i butiken och fikar tillsammans. Vid Skattunge Handels marknadsdagar ordnas café där intäkterna går till Skattunge Handel. Mer regelbunden caféverksamhet kan ordnas enligt schema, alternativt kan Skattunge Handels stödpersoner ordna café, och överskottet gå till affären, som vid marknadsdagar. Café kan även ordnas i samband med storbildsvisning.

Träffstugan kan även lånas ut för möten och ATG träffar efter butikens stängningstid.

Bystugan drivs av Bystugekommitten, och hyrs ut för olika aktiviteter och evenemang. Kulturföreningen Lyran använder ofta lokalen, och måndagsträffar med Orsamålet samt tisdagsträffar för Bystugekommittens handarbete. Byns föreningar håller även årsmöten i lokalen.

Skattunge Kyrka Kantor Åsa Sundstedt har lagt till två *Musik i sommarkväll* i Skattunge kyrka för 2019, och vidarebefordrar önskan om flera gudstjänster till prästerna. Som det är nu så är den första söndagen i månaden huvudgudstjänst i Skattunge kyrka.

Hansengården aktivitetshus med Bytesbutiken Studiecirkelverksamhet, folkkök (gemensam matlagning) samt gratisbutiken med inlämning och hämtning av skänkta kläder och andra saker.

Evenemang

Skattungebyns Midsommarfirande

Majstångskommitten ordnar varje midsommar ett stort och välbesökt program med musik, körer, tal och dans. Ca 2000 personer brukar delta, varav många tillresta turister. Efter firandet säljs läsk, samt möjlighet att köpa fika på Ollars, Skattungekursens kurshus.

Skattungebyns Valborgsfirande

Majstångskommitten anordnar även Valborgsfirande med körsång och tal. En *majkase*, alternativt eldkorgar, tänds beroende på väderleksförhållanden. Fika brukar serveras i Bystugan.

Årligen firas **Skattunge fotbollsturnering**, en folkfest på Mårséns ängar i juli. Öppet för alla som vill delta, eller titta på (Kontakt Jonathan Björklund). Matservering. Mårséns ängar är en mycket fin fotbollsplan som klipps under sommaren, och mål finns uppställda. Fler evenemang kan ordnas.

Skattunge Triathlon går även av stapeln i mån av arrangörer. Detta har varit ett populärt evenemang som kan utvecklas. (Kontakt Sef Meens)

Kulturfestival Årligen firas Skattungebyns Inspirationsfestival med ca 200 besökare. Det finns möjlighet att utveckla detta, och få ett större deltagande från byn, vilket arrangörerna önskar. Både matservering och workshops/konserter kan utökas. Samverkan med NBV studieförbund.

Öppna Bymöten Under 2018 hölls tre öppna bymöten, och detta kan fortsätta med ett-två möten per år, ordnade av Byutvecklingsföreningen.

Önskemål som framförts på Öppna Bymöten:

SSKs Klubbstuga vid dansbanan är nu uthyrd som privat bostad. Den kan återigen tas i bruk som aktivitetslokal för alla åldrar. Detta vore en fördel, då dansbanan därmed får tillgång till el, kök och toalett. Det finns en parkeringsplats nedanför sportstugan som kunde hyras ut till husvagnsuppställning mot avgift, och detta kunde delfinansiera omkostnader. Klubbstugan skulle kunna inredas med allmän bybastu och tvättstuga, som nyttjas mot betalning. Uppskattningsvis behöver ca 60.000:- (?) per år tas in för att täcka hyra, el, vatten försäkringar mm.

Byfest och tillfällen att mötas över generationerna:

Förslag att återigen fira *Rädd-kallar* med maskerad på Anders-dagen 30 november. Det firades förr av alla åldrar som klädde ut sig till oigenkännlighet! Festen kan hållas i Bystugan. Vem kan stå värd för detta?

Surströmmings-skiva/kräftskiva på dansbanan, så som det firats tidigare.

4.2 Socialt liv och demokrati: Stärka föreningslivet genom föreningsteknik

Sammanfattning

Skattungbyn har ett aktivt föreningsliv och driver vitala verksamheter såsom Skattunge Handel, uthyrning av lägenheter och Friskolan med ideella krafter. Kulturföreningen ECCE driver aktivitetshuset Hansens, samt Bytesbutiken (Freeshop) med ideella krafter, med stöd av NBV. Liksom föreningslivet i stort har föreningarna i byn svårigheter med kompetensförsörjning och rekrytering. Byutvecklingsföreningen provade därför med att erbjuda träffar i Föreningskunskap, för att höja kunskapen om hur föreningar drivs. Fyra välbesökta träffar hölls under hösten 2018.

Bakgrund

Inbjudan har gått ut till alla bybor, Orsa Byråd samt Barbro Fischerström på Kommunen för att erbjudas alla intresserade föreningar. Mötena har varit välbesökta både från Skattungbyn och andra byar i Byrådet, och med givande diskussioner.

Träffarna har utgått från hemsidan <http://www.forening.se> som har mycket bra information och mallar för föreningslivet.

Ämnen som togs upp var bland andra: Styrelsens arbete, stadgar, protokoll, styrelseroller, revision, föreningsformalia.

Detta kan ses som en investering inför framtiden för utvecklingen av ett starkt lokalt samhälle.

Processen och nuläget

Höstens föreläsningsserie är avslutad, och diskussionen föreslog att initiativet återupptas under nästa höst. Ett aktivt utbyte mellan olika föreningar kan vara en viktig funktion, för tips och råd i olika föreningsfrågor.

NBV står för hyran genom studiecirkelverksamhet.

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Kommunen kan bidra med att sprida information om kommande träffar.

4.3 Förslag på samordningsfunktion för Byutvecklingsföreningen

Sammanfattning

Många enskilda personer kan kontakta Kommunens tjänstemän i samma ärenden, vilket gör överblicken svår, och innebär en extra belastning på tjänstemännen. Förslaget att Byutvecklingsföreningen samordnar gemensamma frågor och för fram till rätt tjänstemän innebär en ökad effektivitet samt kvalitetshöjning. Kommunen kan enklare få ut informationen när problemet är åtgärdat genom byns informationskanaler.

Bakgrund

I många verksamheter förekommer 'avvikelse rapportering' dvs att man systematiskt upptäcker, dokumenterar och åtgärdar händelser och förhållanden som avviker från en kvalitativt god verksamhet.

I ett bysammanhang faller det på de enskilda medborgarna att kontakta kommunen och andra myndigheter med ansvar för olika delar av samhällets service, som av en eller annan anledning upplevs som bristfällig eller felande.

Detta kan vara svårt att hantera både för medborgaren och för instansen den klagande vänder sig till, eftersom informationen inte kan lyftas och ges tillbaka med en samlad överblick, och kommuniceras till alla berörda.

Ex 1: Trafikbelysning

Under ett års tid har en trafiksäkerhetsmässigt central vägbelysning varit ur funktion i Skattungbyn. Flera medborgare har enskilt ringt in till Kommunen och Trafikverket och rapporterat, och Trafikverket har återrapporterat till Kommunens trafikansvarige att problemet är åtgärdat av entreprenören. Kommunens trafikansvarige har meddelat medborgarna detta svar, trots att lampan fortfarande inte lyser.

Detta visar på att entreprenören inte åtgärdat problemet, och att Trafikverket inte verkar ha ett system för att kolla att entreprenören gör vad som ålagts i avtal, med bristande trafiksäkerhet som följd.

Om Byutvecklingsföreningen lyfter frågan i rätt instans, kan uppföljning lättare ske, och brister hos entreprenören uppdagas, alltså en form av service till Trafikverket. Det främjar därmed samordning för att lösa ett problem.

Ex 2: Tillstånd för vagnsboende

Under flera år har olika individer varit i kontakt med Stadsbyggnadskontoret kring frågan vad som krävs för att bo i vagn. Detta har varit komplicerat, då individerna i vissa fall haft bristande erfarenhet av myndighetskontakter, och Stadsbyggnadskontorets handläggare haft svårt att kommunicera pragmatiska lösningar på ett samlat vis. Detta har inneburit mycket merarbete för alla parter, och en del anmälningar har kommit in från allmänheten.

Om Byutvecklingsföreningen hade lyft frågan som en gemensam angelägenhet med Stadsbyggnadskontoret, att hitta praktiska lösningar kring, hade troligen många oklarheter och mycket arbete kunnat besparas.

Ex 3: Möjlighet att köpa tomtmark i Skattungbyn

Orsa Kommun har under flera år förberett möjligheten att sälja tomter på Dordingata samt Nyåkersvägen i Skattungbyn. Flera olika enskilda köpare har hört av sig till Kommunens tjänstemän och efterfrågat att få köpa, men frågan har dragit ut på tiden, och köpen har inte blivit av.

Med en samordnad funktion så kan Byutvecklingsföreningen kontakta ansvariga på Kommunen för att få en samlad lösning. Det är i högsta grad ett intresse för hela byn att tomterna snarast kommer ut till försäljning.

Processen och nuläget

Beslut togs på extra Bystämman i november 2018 om att upprätta denna funktion, och sedan meddela detta till Skattungbyns invånare, samt Kommunen, för en bättre samordning.

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Förslaget innebär en möjlighet till bättre samordning och kvalitetskontroll mellan bynivån och kommunen, till fördel för båda parter.

5.1 Digital anslagstavla/kommunikation i byn

Sammanfattning

Ett behov av en samlad plats för digital information och arkivering av protokoll och minnesanteckningar har identifierats. I nuläget används pappersannonser, Fb-sidan för Skattungbyn och Skattungbyns Hemsida. Ingen av dessa har användbar arkivfunktion, och har begränsad räckvidd eller användbarhet.

Bakgrund

Önskemål har framförts under en längre tid för att byn ska kunna få en samordnad och lättskött digital anslagstavla. Senast ställdes frågan på Bystämman 2018.

Syfte:

- att kunna lägga ut aktuell information ffa riktade till bybor och besökande (affischer för evenemang, möten, kallelser). Denna funktion har delvis Fb idag, samt pappersaffischer, men når ej ut till alla.
- arkivfunktion för protokoll och mötesanteckningar. Idag svårtillgängliga, vissa sätts upp på anslagstavlan i affären.

I nuläget finns det två hemsidor men båda är svåra att hålla uppdaterade, pga sin tekniska karaktär.

www.Skattungbyn.nu samt

<http://www.skattungeportalen.se>

Förslag:

Att skapa en enkel hemsida med tydligt syfte att fungera som anslagstavla

- Ska vara lätt att administrera (helst 2 administratörer)
- Så billig att den inte behöver täckas av annonskostnader
- Enkel struktur med huvudfunktioner affischer för evenemang/möteskallelser, samt arkiv
- Länkar till nuvarande hemsida samt portal, och andra länkar av intresse

Det finns en reserverad hemsidesadress som heter Skattungbyn.se, som inte är i bruk, men som kan aktiveras. Hosting-företaget One.com kan köpa adressen och

sedan kan man enkelt bygga en hemsida som kostar 20:-/månad. Kostnad för att flytta adressen är 120:-. Detta innebär en årskostnad på 240:-

Kravspecifikation för administratören:

- Vara kontakt för dem som vill lägga upp information om event, möten och dokument.
- Säkerställa att inget läggs upp som är stötande eller utanför intresse för byns användare samt besökare.
- Hålla anslagstavlan uppdaterad.

Det har även framförts önskemål om ett *nyhetsblad för Skattungbyn* i pappersformat, som skulle kunna komma ut 2-4 gånger per år.

Processen och nuläget

I två Öppna Bymöten har behovet och kraven diskuterats och en grupp har bildats i september 2018 för att jobba vidare på en enkel och användarvänlig lösning.

När en lösning arbetats fram kan en uppdaterad version av Skattungbyns Verksamhetskatalog läggas upp.

Samarbete med kommunen/önskemål

-

Kontaktpersoner: Andreas Marklund och Mike Christensen

5.2 Trafiksäkerhet väg 296

Sammanfattning

Vägsäkerheten 296an längs är mycket dålig, och situationen är allvarlig med mycket tung trafik i hög hastighet som kör genom byn. På 2017 års Bystämman gavs i uppdrag åt en arbetsgrupp att uppvakta Orsa Kommun med en namninsamling och skrivelse, för att få till stånd en översyn. Detta upprop överlämnades i mars 2018 till trafikingenjör Anneli Eriksson, som inlett en process med Trafikverket för en översyn.

Bakgrund

Följande upprop överlämnades till Kommunen 2018:

Länsväg 296 går genom flera av Orsa Kommuns byar: Heden, Kallholen, Nederberga, Björken, Mässbacken och Skattungbyn, och är en primär länsväg. Vägen är hårt trafikerad av timmerlastbilar och tunga varutransporter. Flera skolor, affärer och bostadshus ligger i direkt anslutning till vägen, med följd att många barn, unga och vuxna dagligen går och cyklar längs vägen.

Länsväg 296 är mycket smal, och endast begränsade sträckor har någon form av vägren som gående eller cyklande kan använda. Under vintertid blir vägen dessutom avsevärt smalare pga snövallar. Trafiken är tung, och hastigheten överskrids av lastbilarna i väldigt hög grad. Dessa förhållanden medför en mycket hög risk för att olyckor kommer att ske. De tidigare vidtagna åtgärderna för att begränsa hastigheten och öka säkerheten upplevs som starkt otillräckliga. En hållbar och säker lösning på trafiksituationen måste arbetas fram snarast.

Vi påminner om den allvarliga olycka med en inblandad timmerbil som skedde i Mässbacken den 22 februari 2017.

Vi hänvisar till Trafikverkets Nollvision för trafikolyckor där målet med allt trafiksäkerhetsarbete är att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken.

Biking Dalarna har även framfört till trafikingenjör Anneli att de vill ha säkra cykelleder i anslutning till Grönklitt med olika rundor, där Skattungbyn är ett attraktivt besöksmål. Siljansleden går på Turistvägen och där är det bra säkerhet, men kommer sedan ut på 296an vid Kallmora mot Skattungbyn, och där är det inte möjligt att cykla pga all tung trafik.

Processen och nuläget

Den 25 mars 2018 lämnade Arbetsgruppen in ett upprop med ca 250 namnunderskrifter från Skattungbyn samt byarna mot Orsa, till trafikingenjör

Anneli Eriksson. I samband med detta besökte Anneli byn och har även varit i kontakt med Trafikverket, Region Dalarna för en fortsatt uppföljning.

Situationen upplevs som akut, och kraftigare insatser krävs för att få till stånd en snabbare förändring.

Samarbete med kommunen och/eller önskemål

- Bystämmans uppdrag till arbetsgruppen om att lyfta vägsäkerheten kräver aktivt stöd och uppföljning från kommunen för att komma vidare.

Kontaktpersoner: Eva Nordfjell, C-G Sommar, Kåre Olsson

BILAGA: Förslag på förbättringar av säkerheten längs väg 296: Skattungbyn

Upplevda problem

- Hastighetsbegränsningarna respekteras inte
- Den tunga lastbilstrafiken har ökat markant och är det största problemet
- Fotgängare och cyklister/spark känner osäkerhet att utnyttja vägen, i synnerhet under vintertid är det förenad med direkt livsfara. Problem att tex. hämta posten i lådorna vintertid.
- Flera utfarter i byn till 296:an är farliga.
- Sträckan vid 'Brobergs' och stenvallen är mycket smal och farlig.

Utredningsförslag till Orsa kommun/Länsstyrelsen/Trafikverket

- Utvärdera åtgärderna som genomfördes på -90-talet, om de fått önskat effekt. Utför en ny trafikmätning och jämför med den då aktuella.
- Är väg 296 bärighet dimensionerad för den nu aktuella tunga trafiken? Vägen måste definitivt förstärkas/förbättras på båda sträckorna öster och väster om Älvhöjdens Cafe.
- Finns det någon möjlighet att begränsa den tunga trafiken? Väg 296 med dagens standard är inget bra komplement till E45 för att komma vidare upp till östra och norra Norrland.

Förslag till åtgärder

- Utför omgående åtgärder för att förbättra säkerheten vintertid. Inför tillfälliga skyltar med sänkt hastighet och tillfälligt stoppförbud vid 'Brobergs' m fl. ställen där det är för trångt.
- Sänk hastigheten genom byn till 40 km.
- Sätt upp hastighetsdisplayer som visar farten som passerande bil håller, alternativt 'sänk farten'-displayer som blinkar.
- Förbättra (breda) farthindret som ligger närmast Orsa som idag inte fungerar som farddämpare.
- Bygg ett nytt farthinder vid infarten (Älvhöjden) till byn från Orsa. Likadan som den mot Furudal.
- Förbättra säkerheten vid skymda vägutfarter med speglar, bl.a. Kyrkvägen, och Dördngatan.
- Förbättra vinterväghållningen och bortforsling av snö. Denna vinter har vägbredden succesivt minskats och snövallarna blivit gigantiska.

Vad Skattungbyn själv kan göra:

- Åtgärda så att inte bilar parkerar i kurvan vid Hansens/Brobergs. Skylt som hänvisar till parkeringen vid Majstången.
- Förslag att flytta brevlådorna så att inte postbilen behöver stanna i dolda kurvan vid 'Brobergs'.
- Ordna med parkeringsyta för av/pålastning till Bytesbutiken i anslutning till butiken/Slättergubben (ej på Brita Swälas tomt).
- Skyltar med 'sänk farten' eller liknande, på privat tomtmark och husgavlar längs vägen.
- Använda mer reflexvästar-tryck upp med Skattungbyns namn på baksidan?

5.3 Samåkning-komplement till privatbilismen

Sammanfattning

Skattungbyns Byutvecklingsförening har erbjudits att delta i Vinova-finansierade projektet: 'Kollaborativ Kollektivtrafik för levande landsbygd'¹³ som drivs av IVL transportforskning på Chalmers tekniska högskola. Projektet är ett samarbete med företaget *Freelway*, som tillhandahåller en digital plattform för samordning och synliggörande av alla resor i ett område. Detta innebär en utveckling av servicen på landsbygden och hållbara mobilitetslösningar i glesbygd. Systemet synliggör alla transporter, matchar ihop dem och detta innebär ett effektivare utnyttjande av resurser och transporter.

Skattungbyn deltar som en av flera testorter, och syftar till en landsomfattande användning av systemet i glesbygd i framtiden. Projektet startar i Skattungbyn i november 2018.

Systemet kan utvecklas så att det också visar kollektivtrafik-tabeller, samt omfattar ett betalsystem för resor. Det kan även utvecklas för att komplettera trafiken till/från tåg i Mora.

Vidare kan systemet troligen i ett senare skede tillhandahålla *paketservice* från PostNords, DHL och Schenkers utlämning i Orsa, till att nå Skattunge Handel. Detta skulle avsevärt förbättra servicen i Skattungbyn.

Bakgrund

Kollektivtrafiken till Skattungbyn är mycket begränsad och bygger i huvudsak på skolskjutsarnas tider. Helger och lov är trafiken mycket liten, och detta försvårar tex arbetspendling, och anslutning till och från tåg/buss. I princip är privatbilism normen, med litet komplement av kollektivtrafik.

I nuläget finns en viss samordning av samåkning i en sms-grupp, med begränsad kapacitet och översiktighet. Spontant sker samåkning till evenemang och idrottsträningar så gott det går, samt viss arbetspendling. Detta är en bra grund för att bygga vidare på, då vanan att samåka, samt det sociala förtroendet redan finns.

Orsa Bilpool har en bil placerad i Skattungbyn, och denna kan även inlemmas i systemet.

¹³ <https://www.vinnova.se/p/kollaborativ-kollektivtrafik-for-levande-landsbygd/>

Skattunges Handel har under en längre tid undersökt möjligheter att få *paketleveranser*, för att utöka servicen för byn. Detta har visat sig mycket svårt inom nuvarande system.

Utökad möjlighet att resa är väsentlig, inte minst för att öka attraktiviteten att bo i Skattungbyn, och att förbättra möjligheterna till full uthyrning av Kristallens lägenheter (Orsa Bostäder). Utlämning av paket innebär att ytterligare en servicefunktion läggs till Skattungbyn som servicepunkt.

Processen och nuläget

Under flera år har frågan om förbättrad kollektivtrafik och komplement till privatbilismen varit aktuell och diskuterad. På de två Öppna Bymöten som hållits under projektiden har frågan kommit upp, och en intressegrupp bildats.

Freelway har hållit ett första informationsmöte i byn den 14 november, och plattformen har anpassats till rådande förhållanden. Ett 20-tal användare har registrerats, och fler läggs till efterhand.

Bygdepengs-projektet betalar 9,900:- i uppstartsavgift för systemet, från befintlig budget. Löpande kostnader på 2000:-/ månad behöver finna en långsiktig lösning. På vissa orter har kommunen gått in med pengar från Klimatklivet (Vingåker, Åre), eller offentliga medel.

Kontaktperson Freelway: Tobias Forngren Tel: +46738490954 Mail: tobias@freelway.se

För att anslutas till samåkningsgruppen kontakta Eva Nordfjell evanordfjell@yahoo.com med namn, telefonnummer och email.

El-laddstolpe vid Skattungbyns servicepunkt vid Skattunges Handel?

Orsa Bilpool utökar sin verksamhet och har köpt in en elbil som kommer att vara placerad i Skattungbyn. Med anledning av detta kommer önskan om att installera en el-laddstolpe vid Skattunges Handels parkering.

Samarbete med Orsa Kommun/önskemål

- Att kommunen deltar i en arbetsgrupp/referensgrupp för att utveckla hållbara mobilitetslösningar i glesbygd i projektet 'Kollaborativ Kollektivtrafik'.
- Att kommunen bidrar med den fasta månadsavgiften på 2000:- under testperioden 2019-21
- Undersöka om Kommunen kan installera en el-laddstolpe vid Skattunges Handel.